

Afb. 5. Buccal and lingual view of mandibular 1st primary molar crown shows correct relationship of crown trim to gingival margin (dotted line). Distinctively vertical mesial and distal walls provide high, broad contact points. (Uit: *Unitek: A new concept in stainless steel crowns.*)

contour en lengte van de buitenoppervlakken. Dank zij deze vorm kan het afnemen bij de preparatie van het element tot een minimum worden beperkt. Bovendien is er slechts weinig correctie nodig om de kroon pasklaar te maken (zie afb. 5).

Samenvatting:

De restauratieve mogelijkheden in de kindertandheelkunde worden met de introductie van roestvrij stalen kronen aanzienlijk uitgebreid. Er bestaat een ruim indicatiegebied, maar het meest voorkomende terrein is dat van de restauratie van melkmolaren. Hierop wordt uitgebreid ingegaan wat betreft

diagnose, preparatie, het pasklaar maken en het aanbrengen van de kroon. Een tweetal bestaande assortimenten wordt behandeld.

Met enige ervaring en voldoende zorgvuldig vervaardigd is het eindresultaat een waardevolle uitbreiding van de mogelijkheden om het melkgebit gezond te houden tot aan het tijdstip van wisselen.

Summary:

Title: The use of stainless steel crowns in pedodontia.

With the introduction of stainless steel crowns, the field of children's dentistry has been greatly broadened. There are many indications for the use of these crowns, but the most common one is for the restoration of deciduous molars.

For this purpose an explanation of the indications for usage, the diagnostic criteria for case selection, the techniques of usage (tooth preparation, crown preparation and cementation) as well as an exact description of the Unitek and the Rocky Mountain crowns has been presented.

With some experience of the materials and techniques involved, this procedure produces an end-result designed to retain the deciduous teeth until the time of replacement.

Literatuur:

1. Rapp, R. (1966): A simplified yet precise technic for placement of stainless steel crowns on primary teeth. *J. Dent. Child.* 33: 101-109.

Philips van Leydenlaan 25,
Nijmegen.

BOEKBESPREKINGEN

Heinz Orbach: *Medizinische Fotografie und Kinematografie*. 201 pag., 171 afb., 32 tab. Georg Thieme Verlag, Stuttgart 1971. Prijs DM 39,60.

De fotografie is, in allerlei vormen, een onmisbaar hulpmiddel op medisch en tandheelkundig gebied. In de praktijk is de toepassing enerzijds in handen van (beroeps)fotografen en anderzijds in die van diverse onderzoekers, die op het gebied van de fotografie in feite als amateurs zijn te beschouwen, in zoverre dat zij meestal geen speciale opleiding tot fotograaf hebben ontvangen.

Van dit gegeven gaat deze inleiding tot de medische fotografie – onder redactie van H. Orbach – uit. D.w.z. de beroepsfotograaf wordt ingewijd in de geneeskunde, terwijl de medicus (al dan niet als onderzoeker werkzaam) binnen geleid wordt in de wereld van de fotografie.

In deze dubbele opzet zijn de auteurs naar mijn me-

ning niet geslaagd. Het boekje lijkt vooral voor de arts (en eventueel de tandarts) van meer waarde dan voor de fotograaf.

De inhoud, die een kleine tweehonderd pagina's telt, is verdeeld in vier delen. Begonnen wordt met een uiteenzetting over camera's, lenzen, filmmateriaal e.d. In overzichtelijke schema's worden de verschillende combinaties van camerahuis, lens en hulpstukken getoond. Hierbij heeft men zich beperkt tot slechts enkele kleinbeeld-camera's en enkele 6 x 6-camera's.

Het tweede deel behandelt de toepassingsmogelijkheden van de medische fotografie in het algemeen, zoals het fotograferen van patiënten, operaties, preparaten enz. Een speciaal hoofdstuk wordt besteed aan het filmen van operaties. Vooral de verlichtingsproblemen die zich daarbij voordoen worden in het kort besproken.

In het derde deel werden bijdragen over het fotograferen van het inwendige van het menselijk lichaam opgenomen van verscheidene specialisten. Met name deze artikelen

(o.a. over de fundusfotografie in de oogheelkunde, de fotobronchoscopie, de fotogastroscopie en de fotorecto-sigmoidoscopie) bevatten te weinig informatie voor fotografen en zij rechtvaardigen derhalve de hierboven geuite kritiek.

Het boek eindigt met dertig pagina's tabellen en grafieken, benevens een literatuuroverzicht.

De uitvoering van het boek, vooral wat de illustraties betreft, is voortreffelijk.

Ondanks het feit, dat de tandheelkundige fotografie buiten het bestek van dit boek is gebleven, kan de lezer die daarin belang stelt, toch zoveel informatie putten uit hetgeen over de medische fotografie wordt beschreven, dat hij de opgedane kennis met vrucht op het eigen terrein kan toepassen.

C. P. van Ooij

F. Stein: *Einführung in die Allgemeine Pathologie*. 98 pag., 58 afb. Dr. Alfred Hüthig Verlag, Heidelberg 1971. Prijs: DM 12,80.

Het boekje „Einführung in die Allgemeine Pathologie” van Prof. Friedrich Stein is min of meer een bundeling van 12 colleges voor tandheelkunde studenten, ter inleiding in de algemene pathologie.

De auteur is er in geslaagd in kort bestek zeer veel uiteenlopende aspecten van de algemene pathologie de revue te laten passeren. Als zodanig kan men voor dit werkje bewondering hebben. Daar staat tegenover dat deze opzet er helaas toe heeft geleid, dat dit boekje in plaats van een inleiding in de algemene pathologie verworpen is tot een bonte aaneenschakeling van feitelijke gegevens. Dit laat een chaotische indruk achter. Misschien dat het als collegencyclus geslaagd was; als boekje is het dat niet. De ingevoegde illustraties zijn bovendien slecht.

Ik kan dit boekje dan ook niet aanbevelen.

A. E. Becker

N. D. Richards, L. K. Cohen: *Social sciences and dentistry*. 381 pag. Uitgave Fédération Dentaire Internationale. A. Sijthoff, Den Haag 1971.

Als uitvloeisel van besluiten, genomen tijdens de F.D.I.-congressen in 1966, 1968 en 1969, is thans voor de eerste maal een bibliografie verschenen van artikelen op het gebied van de sociale tandheelkunde, belicht vanuit de sociale wetenschappen. In 13 hoofdstukken worden een groot aantal korte overzichten over de diverse probleemgebieden samengevat door bekende specialisten. L. K. Cohen en N. D. Richards, die een aandeel hierin hebben, verzorgden ook de inleiding en het postscriptum.

Het bijeengebrachte materiaal omvat ruim 1300 publikaties, dat de samenstellers volgens drie criteria selecteerden:

1. Studies op het terrein van de sociale wetenschappen, gebaseerd op empirisch onderzoek of op theoretische concepten.

2. Publikaties uit de periode 1955–1970, relevant voor de huidige maatschappelijke behoeften.
3. Publikaties van internationale betekenis.

In de eerste drie hoofdstukken wordt aandacht besteed aan artikelen, die gewijd zijn aan de opleiding van de tandheelkundige student, de motivatie om tandheelkunde te gaan studeren, de diverse opleidingssystemen en de ervaringen die men daarmee heeft opgedaan. De volgende vier verhandelingen houden zich bezig met vraagstukken als mankracht, het beeld van de tandarts bij het publiek, zijn maatschappelijke status, de verschillende vormen van tandartspraktijken, het gebruik van hulpkrachten, post-academisch onderwijs en de relatie (en communicatie) van de tandarts en zijn patiënt.

Daarna volgen drie hoofdstukken, die de patiënt tot onderwerp hebben. Daarbij komen ter sprake de factoren, die de vraag naar tandheelkundige hulp vergroten, zoals de beïnvloeding van het gedrag van de individuele patiënt ten opzichte van zijn tandheelkundige gezondheid en de massale voorlichting aan zowel volwassenen als schoolkinderen.

In de laatste drie hoofdstukken wordt aandacht besteed aan de betekenis van de uitkomsten der sociale- en gedragswetenschappen voor de preventie in het algemeen en het fluorideringsvraagstuk in het bijzonder. Tenslotte wordt deze betekenis voor de tandheelkunde in haar geheel ter discussie gesteld.

In het postscriptum wijzen de samenstellers op het belang van gezamenlijk speurwerk in het grensgebied van de sociale wetenschappen en de tandheelkunde, te verrichten door de vertegenwoordigers van deze vakgebieden. Tevens geven zij aan welke terreinen in dit grensgebied nog onontgonnen zijn.

Geconstateerd moet worden dat in de tandheelkundige literatuur, vooral in de laatste vijftien jaren, het aantal publikaties vanuit de sociale wetenschappen opvallend is toegenomen, zij het voornamelijk in de Verenigde Staten.

In het verleden werd hooguit aandacht besteed aan de psychologische aspecten in de tandheelkunde, waarbij vaak in de vorm van praktische richtlijnen regels werden gegeven voor de omgang met patiënten; in een later stadium heeft men getracht deze richtlijnen meer in overeenstemming te doen zijn met reeds bestaande theorieën. Uit dit soort recente publikaties blijkt duidelijk, hoe waardevol de bijdragen uit deze disciplines kunnen zijn voor de tandheelkunde, hoewel de meeste onderzoeken van explorerende aard zijn. De grootste produktiviteit werd bereikt op het gebied van de problematiek rond de invoering van de drinkwaterfluoridering, een vraagstuk dat de tandarts ook in ander dan zuiver medisch-biologisch opzicht ter harte gaat.

Andere overzichten in het boek gaan in op de bijzonder interessante facetten van de opleiding tot tandarts, die tot voor kort nauwelijks aandacht kregen om de eenvoudige reden, dat hun bestaan niet werd onderkend.

Resultaten van een opleiding zijn niet alleen afhankelijk

van het curriculum en de bekwaamheid van de opleider. Het „waarom” van de studiekeuze verdient alle aandacht, evenzo het opwekken van interesse voor tandheelkunde bij de student tijdens zijn studie.

Gegevens worden ook verschaft over de sociologische achtergrond van de student (sociale klasse, politieke voorkeur, persoonlijke kenmerken e.d.).

Opvallend is, dat over de relatie patiënt-tandarts nog weinig wetenschappelijk verantwoord onderzoek is verricht. Wellicht is dit te wijten aan de omstandigheid, dat voor het verzamelen van het benodigde materiaal in ruime mate de medewerking is vereist van praktizerende tand-

artsen. Toch zou het wenselijk zijn dat een dergelijk onderzoek van de grond kwam.

„Social sciences and dentistry” wordt op grond van zijn inhoud – die hierboven summier werd aangeduid – in het bijzonder aanbevolen aan hen die betrokken zijn bij de opleiding van tandheelkundige studenten. Maar ook zij die zich bezig houden met de organisatie van de tandheelkundige volksgezondheid kan de lezing warm worden aangeraden. Onnodig te zeggen dat de wetenschappelijke werker op het terrein van de sociale tandheelkunde het als een standaardwerk kan beschouwen.

P. J. A. Crielaers, tandarts
G. Moltzer, socioloog

EXCERPTA ODONTOLOGICA

Correspondentie deze rubriek betreffende te richten aan:
A. C. Lamers, Rijksweg 217, Heumen (Gld.).

Sectie III Conserverende tandheelkunde

1203. Pulp reaction to fluoride solution applied to deep cavities. An experimental histological study.

M. Brännström, H. Nyborg. J. D. Res. 50: 1548, 1971.

Uit experimenten in vitro hebben Selvig c.s. (1968) vastgesteld dat ook in dentine het weerstandsvermogen tegen de inwerking van zuren door de applicatie van fluoriden wordt verhoogd. Wei en Massler (1967, 1968) constateerden dat de remineralisatie van carieus dentine door fluoriden kan worden bevorderd, en wel in het bijzonder door applicatie van 10% stannofluoride-oplossing gedurende 30 minuten tot 48 uur. Andere auteurs maken melding van minder secundaire cariës, wanneer geprepareerde caviteiten met stannofluoride waren behandeld, alvorens zij met amalgaam werden gerestaureerd.

Voorwaarde tot het aanstippen met fluoriden in vivo is natuurlijk echter, dat de pulpa er geen schade van mag ondervinden. Rovelstad c.s. toonden reeds in 1949 pulpalaesies aan bij jonge elementen, waarin na caviteitpreparatie gedurende 5 minuten applicatie van natriumfluoride had plaatsgevonden. Zij gebruikten evenwel een tijdelijk vulmateriaal en dus is het mogelijk dat percolatie mede tot deze beschadiging had bijgedragen. De opvatting omtrent de pulpreacties lopen sindsdien uiteen en tot heden zijn er geen doorslaggevende resultaten van onderzoekingen met voldoende betrouwbare controlegroepen beschikbaar.

De auteurs verrichtten hun onderzoek met 8% stannofluoride- en 4% natriumfluoride-oplossingen aan 50 jonge premolaren, die om orthodontische redenen tot extractie waren voorbestemd. De 50 contralaterale elementen dien-

den als controle. In alle premolaren werden diepe buccale caviteiten geprepareerd met een koelsysteem dat een minimale schade aan de pulpa waarborgde. De verschillende applicaties werden op een beschreven wijze verricht. Na een week werden de premolaren geëxtraheerd en geprepareerd voor histologisch onderzoek.

De in dit experiment gedane waarnemingen leidden tot de conclusie dat in diepe caviteiten, waar het dikwijls moeilijk is, de dikte van de nog overgebleven dentinelaag te schatten, een 8% stannofluoride-oplossing in het algemeen niet langer dan 30 seconden dient te worden geapliceerd, aangezien anders het optreden van plaatselijke necrose dreigt. Daarentegen worden applicaties van 4% natriumfluoride-oplossingen goed verdragen, ook in diepe caviteiten. Dit verschil in reactie kan zijn gelegen in het feit, dat de concentratie van fluor-ionen in 8% stannofluoride ongeveer 5 x groter is dan in 4% natriumfluoride-oplossingen. Ook de zure reactie van 8% stannofluoride (pH 2,8) kan in dit opzicht een factor van belang zijn.

Visser – Hilversum

1204. A comparison of proximal carious lesions as seen by clinical radiography, contact microradiography, and light microscopy.

A. J. Gwinnett. J. Am. D. Ass. 83: 1078, 1971.

Klinische ervaring heeft geleerd dat het röntgenbeeld van beginnende proximale carieuze defecten wel eens misleidend kan zijn wat betreft de uitbreiding van het proces. Bij de caviteitpreparatie blijkt nl. menigmaal dat de werkelijkheid tegenvalt. Op de beperking van de diagnostische waarde van het röntgenbeeld, die nu eenmaal inherent is aan de röntgentechniek voor tandheelkundige doeleinden, wordt in de leerboeken over het algemeen maar weinig aandacht geschonken.

Dit bracht de auteur tot het instellen van een vergelijkend onderzoek. Zijn materiaal bestond uit 24 geëxtraheerde blijvende premolaren en molaren met beginnende, proximale aantastingen (white spot). Hiervan werden volgens gestandaardiseerde technieken röntgenfoto's ge-